

УДК 378+37.004

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-78-25-33>

НАЗАРІЙ НАУМЕНКО

<https://orcid.org/0000-0003-0857-8811>

vasilevskyi94@gmail.com

аспірант,

Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

вул. Максима Берлінського, 9, Київ

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО РОБОТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У статті представлено модель формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання. У структурі моделі виокремлено п'ять блоків: цільовий, методологічний, змістовий, процесуальний, діагностико-результативний. Цільовий блок моделі відображає мету і завдання підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання. Методологічний блок розкриває методологічні підходи та принципи формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання. Змістовий блок складають мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання. Виокремлені складові процесуального блоку моделі: авторський спецкурс «Теорія і практика організації змішаного навчання», традиційні й інноваційні форми та методи викладання курсу «Теорія музичної інтерпретації». Розкрито зміст діагностико-результативного блоку моделі, що містить критерії та показники готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання.

Ключові слова: змішане навчання, підготовка вчителя музичного мистецтва, моделювання, готовність до роботи в умовах змішаного навчання.

NAZARIY NAUMENKO

postgraduate student,

Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of

Ukraine

Maksyma Berlinskoho Str., 9, Kyiv

MODEL OF FORMING FUTURE MUSIC TEACHERS' READINESS TO WORK IN BLENDED LEARNING CONDITIONS

The article justifies the necessity of the implementation of the formation model of future music teachers' readiness as a factor of educational process optimization at a modern higher educational institution in the conditions of spreading of information technologies use.

The article analyzes the contents of the following model blocks: purpose, methodological, contents, process and diagnostic-resultive. It is stated that the purpose component of the model includes the aim and tasks of the research. The characteristic is given to the methodological block which contains methodological approaches and basic principles of the process of future music teachers' readiness formation in blended learning conditions.

Much attention is drawn to prior for modern conditions methodological approaches: system, integrative, personally-oriented, activity and subject-environmental.

The consideration of the peculiarities of structure-functional model of future music teachers' readiness formation for work in blended learning conditions which reflect the combination of principles of traditional and blended learning let us concentrate on the following conceptually important principles: the principle of students' activity and independence, the principle of cooperative activity, the principle of reliance on students' life experience, individual approach principle, the principle of the actualization of studies' results, reflective principle, the principle of personally mediate interaction, the principle of education systematicity and integrity, the principle of various kinds of communication combination. The contents block consists of motive, cognitive, personal and activity components of future music teachers' readiness for work in blended learning conditions.

The components of the processual model block described in the article are the following: special course "The Theory and Practice of Blended Learning organization" created and implemented by the author, the use of different forms and methods of teaching, both traditional and innovative at the course "The Theory of Music Interpretation".

The article highlights the contents of diagnostic-resultive block that includes the criteria base of the research which allows determining the degree of formation of future music teachers' readiness for work in blended learning conditions and those changes that occurred as a result of purposeful work.

Key words: blended learning, music teacher training, modeling, readiness to work in blended learning.

Важливим завданням модернізації вищої освіти є підготовка майбутніх фахівців до відновлення сталого розвитку країни. У педагогічному контексті це завдання може розглядатися як всебічний розвиток студентів, їх здібностей, умінь та навичок самоосвіти, готовності до продуктивної самореалізації в мінливих соціальних умовах. Варіативність змісту освіти, організаційних форм, методів навчання в залежності від пізнавальних потреб, інтересів та здібностей студентів є

необхідною умовою досягнення якісно нового рівня освіти, що характеризується інноваційними формами і методами навчання, які забезпечують гнучкість безперервного освітнього процесу, високу якість кожного етапу підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності [9].

Інтенсивне поширення використання інформаційних технологій сприяє оптимізації освітнього процесу в сучасному закладі вищої освіти, більш глибокому оволодінню майбутніми вчителями музичного мистецтва предметами спеціального та загальнопрофесійного циклів. Процес інформатизації освітнього процесу у вищій і загальноосвітній школах зумовлює необхідність розробки моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання.

Використання комп'ютерних технологій у системі музичної освіти студентів вищої школи й учнів загальноосвітнього закладу з перспективного інноваційного проєкту вже давно перетворилося на реальність. Впровадження сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі зумовлює кардинальну зміну функцій педагога, який разом з учнями все більше займається дослідницькою та навчально-пошуковою діяльністю, виконує функції програміста, організатора, фасилітатора, консультанта. Є всі підстави вважати, що розробка теоретичних засад формування готовності майбутніх учителів мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання у вигляді структурно-функціональної моделі, її змісту і методів впровадження в освітній процес педагогічного закладу вищої освіти буде сприяти індивідуалізації освітнього процесу з урахуванням рівня підготовленості, здібностей, індивідуально-типологічних особливостей, інтересів і потреб студентів; зміні характеру пізнавальної діяльності майбутніх фахівців у бік більшої самостійності, навчально-пошукової і дослідницької діяльності; стимулюванню прагнення майбутніх педагогів до постійного самовдосконалення і готовності до неперервної освіти; посиленню міждисциплінарних зв'язків в освіті, інтегрованому підходу до вивчення навчальних дисциплін; підвищенню гнучкості, мобільності освітнього процесу, його постійному і динамічному оновленню; зміні форм і методів організації позанавчальної життєдіяльності студентів та їх змістовного дозвілля [1; 6; 11; 18; 20; 21; 30].

Враховуючи перелічені переваги створення моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах музичного мистецтва, пропонуємо її побудувати, орієнтуючись на сильні сторони очної форми навчання і поєднуючи їх з перевагами дистанційних освітніх технологій та самонавчання.

Моделювання в педагогіці або «педагогічне моделювання» (В. Биков, О. Ішутіна, Є. Лодатко, О. Мірошніченко, О. Столяренко та ін.) виступає одним з основних методів сучасного дослідження. Завдяки цьому методу став можливим пошук та пояснення сутнісних характеристик нових об'єктів педагогічної дійсності. Безпосередньо моделювання є теоретичним способом відображення структури, форми існування, функціонування чи становлення педагогічного об'єкта через виявлення компонентів складу і внутрішніх взаємозв'язків, через якісний і кількісний аналіз змін виявлених показників досліджуваного педагогічного явища [18].

Побудова моделі формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання дасть змогу отримати нову інформацію про особливості освітнього процесу, виявити закономірності взаємодії очного (класичного), дистанційного та самонавчання, визначити шляхи їх подальшого вдосконалення за умов професійної підготовки.

У сучасній методології науки під моделлю розуміється аналог (схема, структура, знакова система) певного фрагмента природної або соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичної освіти тощо [21].

У розумінні О. Столяренка [30], модель – це штучно створений об'єкт у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакової форми або формули, що, будучи подібним до об'єкта (або явища), яке досліджується, відображає і відтворює в більш простому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами цього об'єкта. А педагогічне моделювання є самостійним напрямом у загальному методі дослідження, причому цей напрям має специфічні ознаки, що відображають особливість явищ, що моделюються, як за формою, так і за змістом [21].

В. Биков розглядає моделювання з дослідницької позиції і характеризує модель як уявну чи матеріально реалізовану систему, що замінює об'єкт так, що її вивчення дає нам нову інформацію про нього [1].

Розгляд положень педагогічного моделювання в різних освітніх галузях дозволяє виокремити концептуальні положення, що застосовуються під час моделювання різних педагогічних об'єктів багатьма авторами [11; 18; 20; 30] і приймаються в нашій роботі:

- входження у проблему побудови моделі. Визначаються функції аналізованого (моделюваного) об'єкта, його місце та роль у системі освіти;
- створюється система компонентів структури досліджуваного об'єкта, що характеризується максимальною функціональною повнотою. Проводяться контрольні заходи щодо перевірки повноти цих структурних компонентів;

- встановлюються взаємозв'язки (логічні, функціональні, семантичні, технологічні та ін.) компонентів системи;

- розробляється модель динаміки об'єкта дослідження: визначаються закономірності функціонування системи (принципи); на основі теоретичного та емпіричного дослідження об'єкта встановлюються засадничі відомості, визначаються труднощі, що характеризують виконання завдання; встановлюється причинно-наслідковий взаємозв'язок між напрямом розвитку системи і характером ведучої взаємодії; описуються й аналізуються умови функціонування об'єкта, що моделюється.

Мета нашої статті полягає в розкритті змісту структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання.

Побудова структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання на базі систематизації знань про цей процес та його психолого-педагогічні засади, дозволяє знайти нову інформацію про особливості взаємодії очного, дистанційного та самонавчання, виявити їх зв'язки та закономірності, знайти шляхи подальшого становлення та підвищення ефективності цього освітнього процесу. Системний підхід до педагогічних явищ дозволяє врахувати інтегративний характер процесу змішаного навчання, його цілісність і багатоаспектність уможливають осмислення освітнього, розвивального, дидактичного, морального, технологічного проявів взаємодії очної та дистанційної освіти. Таким чином, аналіз наукових літературних джерел, присвячених питанням педагогічного моделювання, дозволив виокремити такі блоки моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання: цільовий, методологічний, змістовий, процесуальний та діагностико-результативний.

Цільовий блок моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання містить мету та завдання дослідження. *Мета*: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання.

Завдання:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначити зміст поняття «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання».

2. Виявити компоненти готовності майбутніх учителів до роботи за умов змішаного навчання.

3. Розробити критеріально-діагностичний апарат щодо вимірювання сформованості компонентів готовності майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання.

4. Розробити та впровадити в освітній процес модель формування готовності педагога до роботи в умовах змішаного навчання.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої моделі.

Методологічний блок моделі містить методологічні підходи та засадничі принципи процесу формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання.

При побудові моделі формування готовності майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання ми зосередилися на пріоритетних у сучасних умовах методологічних підходах:

- компетентнісному, що відображає сукупність єдиних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів;

- системному, що полягає у розгляді процесу підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання з позиції цілісної системи, яка складається з багаторівневих компонентів у різноманітті їх зв'язків та відносин;

- інтегративному, що ґрунтується на розгляді освітньої системи як сукупності процесуальних і результуючих елементів, які забезпечують можливість гнучкого і мобільного управління процесом професійної підготовки;

- особистісно-орієнтованому, що дозволяє розглядати змішане навчання як процес індивідуалізованої комунікації, спрямованої на формування необхідних компетенцій, соціально значущих якостей особистості, розвиток її переваг та індивідуальності;

- діяльнісному, що передбачає застосування різних форм діяльності в процесі розвитку особистості майбутнього вчителя в умовах змішаного навчання. Такий підхід визначає стратегію проєктування моделі та забезпечує найбільш гнучкі «траєкторії розвитку» та самореалізації особистості під час освітньої взаємодії;

- суб'єктно-середовищному, що націлює на цілеспрямоване перетворення середовища на засіб педагогічного впливу, використання всіх його можливостей з метою сприяння набуттю майбутніми вчителями індивідуального професійного стилю, забезпечення їх самореалізації та особистісного зростання за умов змішаного навчання.

У системі освіти «компетентнісний підхід» представлений сукупністю єдиних принципів визначення цілей навчання, змісту освіти, побудови освітнього процесу загалом і аналізу освітніх результатів [3; 8; 22; 26].

До цих принципів належать такі положення:

- зміст освіти полягає в розвитку в здобувачів вищої освіти здібності самостійно вирішувати проблеми у різноманітних сферах і видах діяльності з урахуванням застосування соціального досвіду, важливою складовою якого є індивідуальний досвід студентів;
- зміст освіти у дидактичному плані відповідає необхідності вироблення в студентів суспільно цінних навичок вирішення пізнавальних, світоглядних, моральних, соціально-політичних та інших проблем;
- оцінювання освітніх результатів ґрунтується на аналізі рівнів освіченості, досягнутих студентами на певному етапі навчання [3; 8; 22; 26].

Аналіз методологічних джерел [9; 15; 17; 19; 32] дозволяє узагальнити основні засади системного підходу:

- цілісність, що дозволяє розглядати систему водночас як загальне ціле і як підсистему для вищих значень;
- ієрархічність будови, тобто наявність великої кількості (як мінімум, двох) складових, що знаходяться в основі підпорядкування складових нижчого рівня елементам вищого рівня;
- структуризація, що дозволяє аналізувати складові системи та їх зв'язки в масштабах конкретної організаційної структури. Найчастіше, процес функціонування системи обумовлений не так якостями її окремих елементів, скільки якостями самої структури;
- множинність, що дозволяє використовувати велику кількість кібернетичних, фінансових і математичних моделей для опису окремих частин і системи загалом;
- системність як властивість об'єкта володіти всіма ознаками системи
- єдність педагогічної теорії, досвіду та практики.

Вітчизняний науковець О. Дубасенюк зазначає важливість здатності майбутніх фахівців орієнтуватися в «широкому спектрі сучасних теорій, концепцій, підходів» [8, с. 25].

Реалізація інтегративного підходу в закладах вищої освіти передбачає розв'язання таких завдань, як:

- максимальне розкриття інтелектуально-когнітивного потенціалу особистості студентів;
- створення умов для саморозкриття та самореалізації внутрішніх потенційних можливостей майбутніх фахівців;
- розвиток можливостей до спільної роботи, спілкування, дієвої побудови збалансованих міжособистісних взаємин; вироблення орієнтації до роботи в групі, колективі [2; 10; 16].

Проаналізувавши погляди вчених щодо особистісно-орієнтованого підходу в освіті [25; 30], можемо зробити висновок, що в контексті цієї концепції змішане навчання постає як процес індивідуалізованої комунікації, що спрямована на формування необхідних компетенцій, соціально значущих якостей особистості, її переваг та індивідуальності. Положення особистісно-орієнтованого навчання у нашому дослідженні зумовлюють наголос на педагогічній підтримці індивідуальної роботи, самореалізації й саморозвитку майбутніх педагогів, виборі для цього активних форм педагогічної взаємодії, забезпеченні гуманістичної спрямованості співпраці викладачів та студентів.

Діяльнісний підхід, що спирається на праці І. Зязюна, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, Л. Мільто, М. Чепіль, Н. Чорної, Т. Шестакової, виходить з уявлень про єдність особистості з її діяльністю. Це поєднання відображається в тому, що діяльність у її різноманітних формах опосередковано втілює в життя зміни в структурах особистості; водночас безпосередньо і опосередковано особистість втілює в життя вибір адекватних видів і форм діяльності, що дозволяє перетворювати дійсність відповідно до потреб особистого розвитку.

Аналіз наукових праць [9; 10; 13; 19; 22] дозволяє виокремити основні положення діяльнісного підходу: гнучкість керування освітньою діяльністю студентів; відповідальність кожного суб'єкта освітнього процесу за кінцевий результат навчання; мета, результати освітнього процесу виступають позитивною мотивацією до пізнавальної діяльності; навчально-професійна самоактуалізація як форма продуктивного зростання особистості потребує в умовах ЗВО педагогічної підтримки.

За суб'єктно-середовищного підходу, освітнє середовище вважається інформаційним і за власною природою, і за формою відображення, тому що утворюється інформацією суспільного середовища та складовими його інфраструктури. Тобто воно є частиною інформаційного, точніше, соціально-інформаційного середовища, особливість якого в наш час полягає в інтегрованому інформаційно-освітньому характері. Тому нині освітнє середовище часто називають інформаційним освітнім середовищем (ІОС) та розглядають його саме в цьому контексті.

Сучасне освітнє середовище, що покликане забезпечити ефективну підготовку майбутніх учителів до роботи в умовах змішаного навчання, має стати складовою нової ідеології, яка формулює нові цілі та нові шляхи їх реалізації. Ці актуальні аспекти мають інформаційне вираження:

інформаційно-освітнім середовищем можуть виступати віртуальні школи, віртуальні кафедри або віртуальний університет. У такому середовищі віртуальний портал використовується для організації різноманітної діяльності студентів і викладачів. Передбачається, що діяльність відбувається в дистанційному і стаціонарному варіантах. Інтегроване інформаційно-освітнє середовище для студентів і викладачів виступає як сфера взаємодії і співпраці, яка дозволяє об'єднатися за інтересами та професійним спрямуванням, що згодом дозволить входити в інші співтовариства професіоналів – в інших університетах, школах, інших країнах. Все навчання від початку до кінця побудоване на засадах змішаного навчання. Застосовуються різноманітні форми контролю: від автоматизованих (множинний вибір) до досить традиційних (співбесіда, захист проєктів, творчі звіти, письмові роботи та ін.), використовуються також інструментарій ідентифікації особистості та відеоконференції [1; 4; 33].

Найважливішою умовою формування в майбутніх учителів музичного мистецтва готовності до виконання професійних функцій є загальнодидактичні принципи, такі як: науковості, доступності, свідомості й активності, систематичності і послідовності та інші. Наша модель має низку особливостей, що відображають поєднання принципів традиційного та змішаного навчання. Проаналізувавши думки вітчизняних дослідників щодо психолого-педагогічних принципів електронної освіти [12; 17; 19; 22], ми вважаємо за доцільне виокремлення таких принципів, необхідних за змішаного навчання:

1. *Принцип активності та самостійності студентів* як суб'єктів набуття освіти, що передбачає наявність внутрішнього мотиву професійної підготовки.

2. *Принцип кооперативної діяльності*, що визначає загальну спрямованість діяльності студентів і викладача з планування, реалізації, оцінювання та корекції процесу викладання. Діяльнісний аспект має переважати над інформаційним, а це означає, що, по-перше, зміст навчальних матеріалів вибудовується відповідно до ключових видів діяльності студентів; по-друге, організація процесу викладання побудована на рефлексії студентами особистого досвіду та підсумків навчальної діяльності.

3. *Принцип опори на життєвий досвід студентів* (побутовий, громадський, професійний), що застосовується у вигляді одного з освітніх джерел.

4. *Принцип індивідуального підходу* зумовлює орієнтацію студентів на відбір, проєктування особистісно значущого змісту великих обсягів інформації, що відповідає особистим потребам майбутніх фахівців.

5. *Принцип актуалізації результатів навчання*, що націлює на динамічне використання практично набутих знань, умінь, навичок.

6. *Принцип рефлексивності* спрямовує студентів на осмислення всіх показників процесу навчання, прийомів діяльності, і головне, особистісних змін.

7. *Принцип особистісно-опосередкованої взаємодії*. Переваги технології електронного викладання більш ефективно розкриваються в умовах змішаного навчання, невід'ємною складовою якого є конкретне спілкування викладача зі студентом. Під час педагогічної взаємодії відстежується динаміка змін потреб студента, характер траєкторії його розвитку; проводиться експертиза результатів креативної діяльності, аналіз особливостей вирішення нестандартних ситуацій; організується підтримка розвитку творчих, комунікативних та рефлексивних здібностей.

8. *Принцип системності та цілісності навчання*. Цей принцип передбачає відповідність змісту, методів, засобів та видів діяльності цілям навчання.

9. *Принцип поєднання видів спілкування*. З одного боку, здійснення певних видів комунікації через Інтернет, наприклад, впровадження відеоконференцій, електронної пошти, різноманітних форумів та чатів, дозволяє зняти деякі психологічні бар'єри, що сприяє вивільненню пізнавальної і творчої енергії студентів; з іншого боку, безпосереднє спілкування надає можливість аналізу особливостей професійного зростання майбутнього фахівця, проведення експертизи результатів творчої діяльності, вирішення нестандартних ситуацій, сприяння розвитку індивідуального стилю викладання.

Варто також відзначити одну з найбільш значущих властивостей дистанційного і, як наслідок, змішаного навчання, – це ідея безперервної освіти особистості, що розуміється як потреба в освіті, органічно властива людині, яка виявляється протягом її життя.

Змістовий блок визначається Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти, Стратегією розвитку вищої освіти [31], Стандартами вищої освіти [29], навчальними планами та освітніми програмами, орієнтований на опанування теоретичних основ спеціальних дисциплін і загальнопрофесійних курсів. Зміст викладання є необхідною сумою знань, умінь і навичок, що відповідає прогресивному стану наукового знання і сучасним вимогам до рівня професійної готовності до роботи в умовах змішаного навчання, запитам щодо індивідуально-особистісного становлення майбутніх фахівців. Процес набуття готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання визначається загальнометодологічними засадами формування змісту (загальноосвітній характер навчального матеріалу, основотворчий і

системоутворюючий характер навчального матеріалу, інтегративність курсів, що вивчаються, розвивальний характер навчального матеріалу тощо), і у нашому випадку полягає у виокремленні таких компонентів вищезазначеної готовності: мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний.

Процесуальний блок моделі орієнтований на логіку формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання. Переважним значенням цього компонента вважається зведення логічно грамотного навчального процесу відповідно до поставлених цілей.

Процес формування професійної компетентності майбутніх педагогів, готових до роботи в умовах змішаного навчання, передбачає проектування змісту професійної підготовки як системного об'єкта, що містить етапи формування компонентів та характеристику системи, будується за основами викладання та співвідношення змісту професійних потреб майбутнього професіонала, а також урахування єдності змістовної та процесуальної сторін навчання.

Цілеспрямоване впровадження структурно-організаційної моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи з учнями в умовах змішаного навчання здійснюється за допомогою розробки та реалізації спецкурсу «Теорія і практика організації змішаного навчання», використання на заняттях з курсу «Теорія музичної інтерпретації» різноманітних форм та методів викладання як традиційних, так і інноваційних, серед яких: дослідні методи, креативні завдання, кейс-метод, творчі способи викладання («мозковий штурм», евристика, синектика), метод проєктів, ділові, рольові, інтерактивні ігри, есе на теми змішаного навчання; застосування інформаційних технологій (вебінар, відеолекція, віртуальна консультація, круговий зворотний зв'язок); блоку персональних завдань (веб-квест, скрайбінг, майстер-клас, освітня експедиція, освітнє змагання); креативних робіт у вигляді мікронавчання [8; 10; 13; 27].

Особлива увага під час впровадження моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання приділялася чіткому плануванню занять, самостійній роботі студентів, її організації, посиленню зворотного зв'язку у процесі інтерактивної дистанційної навчальної взаємодії, збагаченню теоретичного і практичного досвіду студентів здатностями до організації змішаних форм навчання.

Діагностико-результативний блок моделі містить критеріальну базу дослідження, що дозволяє визначити ступінь сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання та ті зміни, що сталися внаслідок цілеспрямованої роботи. Виявлені рівні сформованості професійної готовності майбутніх учителів використовувалися нами на всіх етапах дослідно-експериментальної роботи.

Результатом цілеспрямованої роботи з впровадження структурно-організаційної моделі має стати готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до успішної діяльності в умовах змішаного навчання.

Розроблена модель, на наш погляд, може стати основою формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до роботи в умовах змішаного навчання, дасть змогу отримати нову інформацію про особливості освітнього процесу, виявити умови успішної інтеграції очного (традиційного), дистанційного та самонавчання у процесі вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі системи освіти і освітнього середовища. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр.* / за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського. Вип. 27 (31) : в 3-х ч. Ч. 1. Харків: НТУ «ХПІ», 2010. С. 39-47.
2. Божко Н. Інтегративний підхід до навчання в контексті реформування системи освіти України. *Молодь і ринок*. 2018. № 7 (162). С. 84-89.
3. Бойчук Ю. Д., Таймасов Ю. С. Компетентнісна парадигма в сучасній вищій професійній освіті. *Новий Колегіум*. 2015. № 1. С. 38 – 44.
4. Вітвицька С. С. Середовищний підхід у підготовці магістрів освіти до професійно-педагогічної діяльності. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 15. С. 177-179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_15_57.
5. Галузяк В. М. Педагогічна підтримка розвитку особистісної зрілості майбутніх учителів. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: монографія* / Акімова О.В., Галузяк В.М. [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. С. 40-80.
6. Галузяк В. М. Розвиток особистісно-професійної зрілості майбутнього вчителя: теорія і практика: монографія. Вінниця: Твори, 2021. 400 с.
7. Галузяк В. М. Складові загальнопедагогічної компетентності вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2017. Випуск 49. С. 46-54.
8. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 452 с.

9. Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
10. Євтух М. Б., Нісімчук А. С. Технологія інноваційної педагогічної освіти: монографія. Луцьк: Твердиня, 2011. 453 с.
11. Ішутіна О., Шаповалова Є. Педагогічне моделювання як засіб формування методичної компетентності вчителя. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 7. Слов'янськ, 2018. С. 87-96.
12. Карабін О. И. Потенціал педагогічних принципів підготовки майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 208. С. 133-138. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-133-138>
13. Колісник-Гуменюк Ю.І. Інноваційні та інтерактивні технології навчання: наук-метод, розробка. Львів, 2018. 24 с.
14. Коломієць А.М. Особливості професійної підготовки вчителя на сучасному етапі розвитку суспільства. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2011. Випуск 33. С. 83-86.
15. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект. Кіровоград : Вид. центр КДПУ, 2001. 348 с.
16. Лавніков О.А., Лесик А.С. Інтегративний підхід у системі вищої освіти: поняття і особливості. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. №1 (19). С. 195-199.
17. Лазаренко Н. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця: Друк плюс, 2019.
18. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів: монографія. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 148 с.
19. Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи: науково-аналітична доповідь / за науковою редакцією Н. Г. Ничкало. Київ – Чернівці: Букрек, 2023. 80 с.
20. Мірошніченко О. А. Модель формування соціально значущих якостей майбутнього вчителя. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 65-83.
21. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.
22. Ничкало Н., Лук'янова Л., Хомич Л. Професійна підготовка вчителя: українські реалії, зарубіжний досвід: науково-аналітична доповідь. Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. В. Кремень (Ред. голова). Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2021. URL: <http://ipood.com.ua/e-library/naukovo-analitchni-materiali/profesiynna-pidgotovka-vchitelya-ukranski-reali-zarubijniy-dosvid/>
23. Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя : монографія / О. В. Акімова, В. М. Галузяк [та ін.]. Вінниця : Нілан, 2014. 416 с.
24. Педагогіка : навчальний посібник / В.М. Галузяк, М. І.Сметанський, В.І.Шахов. –4-е вид., випр. і доп. Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. 400 с.
25. Письменна Н. О. Особистісно-орієнтований підхід у контексті гуманізації навчально-виховного процесу. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. № 8(1). Умань, 2013. С. 250-254.
26. Пляченко Т. М. Компетентнісна модель у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя музики. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/570/1/T_Plyachenko_Kompetentnisna%20model.pdf.
27. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.
28. Сметанський М.І., Галузяк В. М., Слободянюк М.І., Шахов В.І. Атестація загальноосвітніх шкіл: монографія. Вінниця: РВВ ВАТ Віноблдрукерня, 2001. 310 с.
29. Стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
30. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навч.-метод. посіб. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.
31. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031). 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
32. Тавлуй І.П. Особливості застосування системного підходу до управління при розробці та впровадженні системи управління якістю вищого навчального закладу. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. 695. С. 26-32.
33. Ярошинська О. О. Середовищний підхід в професійній освіті: теоретичні засади та перспективи впровадження. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр.* Умань: Жовтий О. О., 2011. Вип. 4. Ч. 1. С. 104-109.

References

1. Bykov V. Yu. Modeli systemy osvity i osvitnoho seredovyshcha [Models of the education system and educational environment]. *Problemy ta perspektyvy formuvannya natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: zb. nauk. pr. / za red. L. L. Tovazhnianskoho, O. H. Romanovskoho*. Vyr. 27 (31) : v 3-kh ch. Ch. 1. Kharkiv: NTU «KhPI», 2010. S. 39-47.

2. Bozhko N. Intehratyvnyi pidkhdid do navchannia v konteksti reformuvannia systemy osvity Ukrainy [Integrative approach to learning in the context of reforming the education system of Ukraine]. *Molod i rynek*. 2018. № 7 (162). S. 84-89.
3. Boichuk Yu. D., Taimasov Yu. S. Kompetentnisna paradyhma v suchasni vyshchii profesiinii osviti [Competency paradigm in modern higher professional education]. *Novyi Kolehium*. 2015. № 1. S. 38 – 44.
4. Vitvytska S. S. Seredovyshchnyi pidkhdid u pidhotovtsi mahistriv osvity do profesiino-pedahohichnoi diialnosti [Environmental approach in the preparation of masters of education for professional and pedagogical activity]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*. 2017. Vyp. 15. S. 177-179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_15_57.
5. Haluziak V. M. Pedahohichna pidtrymka rozvytku osobystisnoi zrilosti maibutnykh uchyteliv [Pedagogical support for the development of personal maturity of future teachers]. *Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia: monohrafiia / Akimova O.V., Haluziak V.M. [ta in.]. Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2014. S. 40-80.*
6. Haluziak V. M. Rozvytok osobystisno-profesiinoi zrilosti maibutnoho vchytelia: teoriia i praktyka: monohrafiia [Development of personal and professional maturity of the future teacher: theory and practice: monograph]. *Vinnytsia: Tvory, 2021. 400 s.*
7. Haluziak V. M. Skladovi zahalnopedahohichnoi kompetentnosti vchytelia [Components of a teacher's general pedagogical competence]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho. Seriia: Pedahohika i psykholohiia*. 2017. Vypusk 49. S. 46-54.
8. Dubaseniuk O. A. Profesiina pedahohichna osvita: osobystisno orientovanyi pidkhdid: monohrafiia [Professional pedagogical education: a personally oriented approach: monograph]. *Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka, 2012. 452 s.*
9. Dubaseniuk O.A., Semeniuk T.V., Antonova O.Ie. Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti: monohrafiia [Professional training of the future teacher for pedagogical activity: monograph]. *Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. ped. un-t, 2003. 193 s.*
10. Ievtukh M. B., Nisimchuk A. S. Tekhnolohiia innovatsiinoi pedahohichnoi osvity: monohrafiia [Technology of innovative pedagogical education: monograph]. *Lutsk: Tverdnyia, 2011. 453 s.*
11. Ishutina O., Shapovalova Ye. Pedahohichne modeliuвання yak zasib formuvannia metodychnoi kompetentnosti vchytelia [Pedagogical modeling as a means of forming the methodical competence of the teacher]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*. Vyp. 7. Sloviansk, 2018. S. 87-96.
12. Karabin O. Y. Potentsial pedahohichnykh pryntsyviv pidhotovky maibutnykh uchyteliv informatyky u systemi neperervnoi osvity [The potential of pedagogical principles of training future teachers of informatics in the system of continuous education]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. 2022. № 208. S. 133-138. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-133-138>
13. Kolisnyk-Humeniuk Yu.I. Innovatsiini ta interaktyvni tekhnolohii navchannia: nauk-metod. Rozrobka [Innovative and interactive learning technologies: science-method, development]. *Lviv, 2018. 24 s.*
14. Kolomiets A.M. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky vchytelia na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva [Peculiarities of professional teacher training at the current stage of society's development]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Pedahohika i psykholohiia*. 2011. Vypusk 33. S. 83-86.
15. Kushnir V. A. Systemnyi analiz pedahohichnoho protsesu: metodolohichnyi aspekt [System analysis of the pedagogical process: methodological aspect]. *Kirovohrad : Vyd. tsentr KDPU, 2001. 348 s.*
16. Lavnikov O.A., Lesyk A.S. Intehratyvnyi pidkhdid u systemi vyshchoi osvity: poniattia i osoblyvosti [Integrative approach in the system of higher education: concepts and features]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky*. 2020. №1 (19). S. 195-199.
17. Lazarenko N. Profesiina pidhotovka vchyteliv u pedahohichnykh universytetakh Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: monohrafiia [Professional training of teachers in pedagogical universities of Ukraine in the conditions of European integration: monograph]. *Vinnytsia: Druk plus. 2019.*
18. Lodatko Ye. O. Modeliuвання pedahohichnykh system i protsesiv: monohrafiia [Modeling of pedagogical systems and processes: monograph]. *Sloviansk: SDPU, 2010. 148 s.*
19. Lukianova L. B., Vovk M. P., Solomakha S. O., Hryshchenko Yu. V. Praktychna pidhotovka maibutnykh pedahohiv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: ukraïnski realii i perspektyvy: naukovo-analitychna dopovid [Practical training of future teachers in institutions of higher pedagogical education: Ukrainian realities and perspectives: scientific and analytical report] / za naukovoïu redaktsiieiu N. H. Nychkalo. *Kyiv – Chernivtsi: Bukrek, 2023. 80 s.*
20. Miroshnichenko O. A. Model formuvannia sotsialno znachushchykh yakosteï maibutnoho vchytelia [Model of formation of socially significant qualities of the future teacher]. *Modeliuвання profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiïnpkh protsesiv : monohrafiia / za red. S. S. Vitvytskoi. Zhytomyr : Vyd. O. O. Yevenok, 2019. S. 65-83.*
21. Modeliuвання profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh evrointehratsiïnykh protsesiv : monohrafiia [Modeling professional training of specialists in the conditions of European integration processes: monograph] / za red. S. S. Vitvytskoi. *Zhytomyr: Vyd. O. O. Yevenok, 2019. 304 s.*
22. Nychkalo N., Lukianova L., Khomych L. Profesiina pidhotovka vchytelia: ukraïnski realii, zarubizhnyi dosvid: naukovo-analitychna dopovid [Professional teacher training: Ukrainian realities, foreign experience: scientific and analytical report]. *Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. V. Kremen (Red. holova). Kyiv: Vyd-vo TOV «Iurka Liubchenka», 2021. URL: <http://ipood.com.ua/e-library/naukovo-analitichni-materiali/profesiynapidgotovka-vchytelya-ukraïnski-reali^zarubizhnyi-dosvid/>*

23. Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnoho vchytelia : monohrafiia [Personal and professional development of the future teacher: monograph] / O. V. Akimova, V. M. Haluziak [ta in.]. Vinnytsia : Nilan, 2014. 416 s.
24. Pedahohika : navchalnyi posibnyk [Pedagogy: study guide] / V.M. Haluziak, M. I.Smetanskyi, V.I.Shakhov. – 4-e vyd., vypr. i dop. Vinnytsia : DP «Derzhavna kartohrafichna fabryka», 2007. 400 s.
25. Pysmenna N. O. Osobystisno-orientovanyi pidkhid u konteksti humanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu [Personal-oriented approach in the context of humanizing the educational process]. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. № 8(1). Uman, 2013. S. 250-254.
26. Pliachenko T. M. Kompetentnisna model u strukturi fakhovoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky [Competency model in the structure of professional training of the future music teacher]. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/570/1/T_Plyachenko_Kompetentnisna%20model.pdf.
27. Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnologii ta metodyky: monohrafiia [Professional pedagogical education: innovative technologies and methods: monograph] / za red. O. A. Dubaseniuk. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. 564 s.
28. Smetanskyi M.I., Haluziak V. M., Slobodianiuk M.I., Shakhov V.I. Atestatsiia zahalnoosvitnikh shkil: monohrafiia [Certification of secondary schools: monograph]. Vinnytsia: RVV VAT Vinobldrukarnia, 2001. 310 s.
29. Standarty vyshchoi osvity [Standards of higher education]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoi-osviti>
30. Stoliarenko O. V., Stoliarenko O. V. Modeliuvannia pedahohichnoi diialnosti u pidhotovtsi fakhivtsia: navch.-metod. posib. [Modeling of pedagogical activity in specialist training: teaching method. manual]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2015. 196 s.
31. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031]. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitu-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
32. Tavliu I.P. Osoblyvosti zastosuvannia systemnoho pidkhodu do upravlinnia pry rozrobtsi ta vprovadzhenni systemy upravlinnia yakistiu vyshchoho navchalnoho zakladu [Peculiarities of applying a system approach to management in the development and implementation of the quality management system of a higher educational institution]. Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika». 2011. 695. S. 26-32.
33. Iaroshynska O. O. Seredovyshchnyi pidkhid v profesiinii osviti: teoretychni zasady ta perspektyvy vprovadzhennia [Environmental approach in professional education: theoretical foundations and prospects for implementation]. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia: zb. nauk. pr. Uman: Zhovtyi O. O., 2011. Vyp. 4. Ch. 1. S. 104-109.

УДК 378.011.3-057.87:159.942]:614

<https://doi.org/10.31652/2415-7872-2024-78-33-41>

ТАЇСІЯ ТЕРТИЧНА

<https://orcid.org/0009-0003-2044-0185>

tayatertichna@gmail.com

аспірант кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
вул. Острозького, 32, м. Вінниця

СТРУКТУРА ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

У статті визначено категорію «емоційна культура майбутнього вчителя початкових класів в умовах надзвичайних ситуацій» як усвідомлену готовність педагога до реалізації емоційних компетенцій, необхідних для конструктивного вирішення професійних завдань у складних умовах сучасності.

Здійснено теоретичний аналіз наукової літератури та на його основі у структурі емоційної культури майбутнього вчителя початкових класів в умовах надзвичайних ситуацій визначено психологічний, педагогічний і культурологічний компоненти.

Констатовано, що емоційна культура майбутнього вчителя початкових класів в умовах надзвичайних ситуацій передбачає його мотивацію до ефективної професійної діяльності, систему відповідних знань і вмінь, тому критеріями оцінювання рівня її сформованості визначено: мотиваційно-ціннісний, емоційно-когнітивний, рефлексивно-діяльнісний.

Ключові слова: емоційна культура, надзвичайні ситуації, майбутні вчителі початкових класів, структурні компоненти емоційної культури майбутнього вчителя початкових класів в умовах надзвичайних ситуацій.